

УДК:338.2

Катерина О. Шіковець, Галина М. Квіта*Київський національний університет технологій та дизайну***БІЗНЕС АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ**

У статті розглянуто економічні та практичні засади розвитку фондового ринку, інструменти і критерії його оцінки стану. Використовуючи сучасні методи і інструменти аналітичних досліджень проведено бізнес аналіз сучасного розвитку фондового ринку України. Виділені основні проблеми, вирішення яких, позитивно вплине на його розвиток, та запропоновані шляхи вдосконалення.

Ключові слова: бізнес аналіз, розвиток фондового ринку України.

Катерина О. Шиковец, Галина М. Квита*Киевского национального университета технологий и дизайна***БИЗНЕС АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ ФОНДОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ**

В статье рассмотрено экономические и практические основы развития фондового рынка, инструменты и критерии оценки состояния. Используя современные методы и инструменты аналитических исследований проведен бизнес анализ современного развития фондового рынка Украины. Выделены основные проблемы, решение которых, позитивно повлияет на его развитие, также предложены пути усовершенствования.

Ключевые слова: бизнес анализ, развитие фондового рынка Украины

Katerina O. Shikovets, Galina H. Kvita*Kyiv national university of technology and design***BUSINESS ANALYSIS OF DEVELOPMENT OF THE STOCK MARKET OF UKRAINE**

The article deals with economic and practical principles of stock market development, tools and criteria for assessing the state. Using modern methods and tools of analytical research, a business analysis of the current development of the Ukrainian stock market has been conducted. The main problems are identified, the solution of which will positively affect its development, and ways of improvement are proposed.

Keywords: business analysis, development of the stock market of Ukraine

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Дослідження економічних та соціально-економічних систем України є актуальною та сучасною науковою проблемою, оскільки економіка та соціальні явища впливають як на окремого індивіда так на функціонуванні держави загалом.

Важливим індикатором розвитку економіки країни є сучасний стан фондового ринку, оскільки він працює у системі фінансового ринку, який є вагомою складовою фінансової системи країни. А, фінансова система – це сукупність складових та ланок фінансових відносин, які мають певні особливості у мобілізації та використанні фінансових ресурсів, а також, відповідний апарат управління та нормативно-правове забезпечення.

Сучасні умови функціонування фондового ринку України вимагають нових методів та інструментів аналізу та перспектив його розвитку. Це зумовлює застосування ефективних інформаційних систем на базі бізнес-аналітичних платформ, що нададуть можливість перетворювати дані в інформацію про ситуацію, що склалася на даний час, а потім інформацію в знання для управління бізнесом та залучення нових професійних учасників.

Аналіз останніх публікацій по проблемі Інтернет. Значний внесок у розробку теоретичних та методичних аспектів бізнес аналітики внесли такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: В.Бариленко, І.Корніпаєв, Н.Паклін, В.Орешков, М. Ротер, Д. Шук, Л. Расселл Дж. Еддісон.

Невирішені частини дослідження. Розвиток фондового ринку є актуальним завданням, оскільки воно сприяє підвищенню ефективності функціонування інвесторів на фінансовому ринку, а також дає можливість своєчасно та доцільно регулювати функціонування фінансового ринку з боку держави. Дослідження структури фінансових ринків дозволяє розглядати його як сукупність трьох складових: кредитний ринок (ринок позикового капіталу), ринок цінних паперів (фондовий), валютний ринок. Тому, проведення бізнес аналізу його розвитку дозволить вирішити такі завдання, як: розкрити теоретичні підходи до бізнес аналізу розвитку фондового ринку України; висвітлити проблеми розвитку фондового ринку України; запропонувати шляхи вдосконалення розвитку фондового ринку України.

Мета дослідження полягає у дослідженні ефективності функціонування фондового ринку України, та проведенні бізнес аналізу його розвитку, шляхом використання сучасних методів та інструментів аналітичних досліджень.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування.

Варто зазначити, що при дослідженні розвитку фондового ринку потужним інструментом виступає бізнес аналіз. Під бізнес аналізом розуміють детальну оцінку ідеї нового професійного учасника з погляду потрібних інвестицій, очікуваних обсягів продажів, цін, витрат, розмірів прибутків і планованого повернення на інвестиції. Він включає також аналіз ринку і прогноз продажів. Мета аналізу полягає в оцінці існуючих і потенційних конкурентів, вивченні існуючих конкурентних умови, а також визначенні сильних і слабких сторін головних конкурентів [1-3].

Сучасний фондовий ринок України, на даний момент, знаходиться в стадії створення. Це перш за все є результатом того, що фондовий ринок України функціонує в умовах нестабільної політичної ситуації, недовіри населення до фінансових інститутів, та недосконалого законодавства, що регулює обіг цінних паперів. Сьогодні в Україні працює більше ніж десять фондових бірж розташованих в Києві, Миколаєві, Дніпропетровську.

У біржовій торгівлі найважливішим є динаміка курсів цінних паперів, тому що, саме вони служать надійним орієнтиром для інвесторів. Фондові біржі розвинутих країн зосереджують в собі дуже високоліквідну частину ринку цінних паперів. На відміну від них, українські фондові біржі не володіють такими активами. Це пояснюється тим, що криза в економіці, приватизація, дуже низький рівень доходів населення не сприяють створенню розвинутого фондового ринку в цілому, ні створенню фондових бірж. Отже, дуже низькі доходи фондових бірж України, є наслідком малих обсягів біржового обороту цінних паперів [4].

Однак, проведений аналіз засвідчив, що на фондовому ринку України існує стабільна тенденція до збільшення обсягів контрактів, підписаних на біржах. Цьому сприяє вдосконалення технологій торгівлі, розвиток інтернет-технологій, впровадження нових торгових систем та платформ; подальше вдосконалення інфраструктури ринку та забезпечення її надійного та ефективного функціонування.

Динаміка показників економічного розвитку України протягом останніх років, зокрема і ринку цінних паперів, засвідчує закріплення позитивних тенденцій. Серед головних позитивних змін, які були характерні для фондового ринку в цей період та сформували надійну основу для подальшого зміцнення ринку цінних паперів, а також сприяли відновленню її інвестиційної функції, – збільшення обсягу торгів, зростання співвідношення капіталізації до ВВП, залучення інвестицій та ін. Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у січні-вересні 2016 року, становив 73,23 млрд. грн., що більше на 6,18 млрд. грн. порівняно з відповідним періодом 2015 року (67,04 млрд. грн.) Протягом січня-вересня 2016 року зареєстровано 98 випусків акцій на суму 53,67 млрд. грн. Порівняно з

аналогічним періодом 2015 року обсяг зареєстрованих випусків акцій збільшився на 5,46 млрд. грн. [5].

Значні за обсягом випуски акції, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків акцій протягом зазначеного періоду, зареєстровано наступним банківським установам, з метою збільшення статутного капіталу, зокрема: ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», ПАТ «УКРСОЦБАНК», ПАТ «ВТБ БАНК», ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ «Альфа Банк», ПАТ «СБЕРБАНК», ПАТ «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк» та ПАТ «БМ Банк» [5].

За період січень-вересень 2016 року зареєстровано 107 випусків облігацій підприємств на суму 6,26 млрд. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2015 року обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 4,08 млрд. грн. Протягом січня-вересня 2016 року обсяг випусків інвестиційних сертифікатів КУА ПФ, становив 4,37 млрд. грн., що менше на 1,78 млрд. грн. порівняно з даними за аналогічний період 2015 року [5].

У період січень-вересень 2016 року обсяг випусків акцій КІФ, становив 8,92 млрд. грн., що більше на 6,58 млрд. грн. порівняно з даними за аналогічний період 2015 року. З початку реєстрації за станом на 30.09.2016 кількість зареєстрованих корпоративних та пайових інвестиційних фондів становила 2 187 інститутів спільного інвестування, з них [5]: 446 – корпоративних інвестиційних фондів, 1 741 – пайовий інвестиційний фонд.

Фондовий ринок характеризується, насамперед, показниками капіталізації, обсягом біржової торгівлі цінними паперами, кількістю цінних паперів, що перебувають в обігу на фондових біржах. Станом на 30.09.2016 капіталізація лістингових компаній фондового ринку склала 28,39 млрд. грн. (рис. 1) [5].

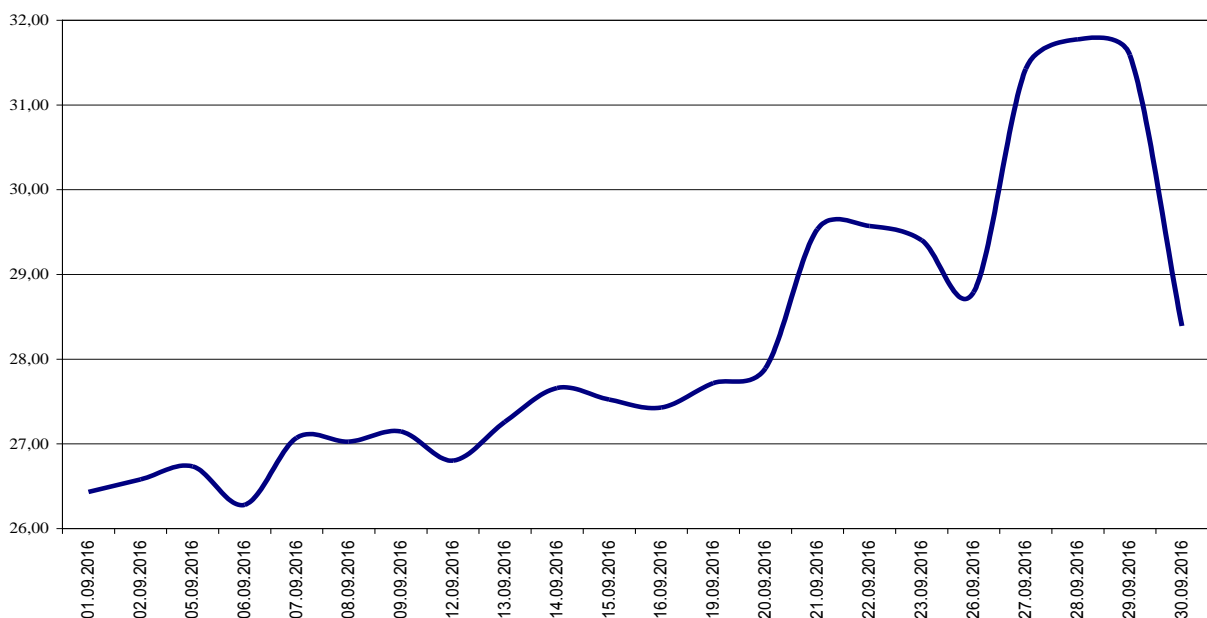

Рис. 1. Капіталізація лістингових компаній фондового ринку за вересень 2016 року, млрд. грн.

За результатами торгів та організаторах торгівлі обсяг біржових контрактів з цінними паперами протягом січня-вересня 2016 року становив 168,72 млрд. грн. Протягом січня-вересня 2016 року порівняно з даними аналогічного періоду 2015 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі зменшився на 27,33% (або на 63,04 млрд. грн.) (січень-вересень 2015 року – 232,16 млрд. грн.) [5].

Таблиця 1

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі протягом січня-вересня 2016 року, млн. грн.

Період	Організатор торгівлі									Усього
	УФБ	ІННЕКС	Універсальна	ПФТС	КМФБ	УМВБ	Перспектива	СЄФБ	УБ	
Січень	2,67	0,00	2,09	863,17	131,66	0,00	12873,83	1,05	207,36	14081,84
Лютий	2,88	0,03	2,52	3003,65	289,93	0,00	11814,05	1,23	271,05	15385,34
Березень	10,21	0,03	5,53	5780,12	219,56	0,00	12228,91	0,00	299,34	18543,70
Квітень	0,81	0,20	3,51	9412,15	49,41	21,22	13308,26	0,19	243,85	23039,60
Травень	0,06	0,00	0,72	6728,60	339,26	0,00	7051,17	0,00	174,92	14294,72
Червень	0,28	0,74	0,36	14901,26	208,13	0,49	8825,79	0,06	270,57	24207,68
Липень	0,31	0,05	0,65	8915,93	263,59	0,00	10938,27	0,00	324,41	20443,22
Серпень	0,08	0,00	1,02	11086,95	171,78	0,00	7068,91	0,00	272,91	18601,64
Вересень	0,09	0,44	1,21	9328,45	0,00	0,00	10364,92	15,00	412,81	20122,92
Усього	17,39	1,49	17,62	70020,29	1673,32	21,71	94474,12	17,53	2477,20	168720,66

Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на організаторах торгівлі протягом періоду зафіксовано з [5]:

- державними облигаціями України – 147,54 млрд. грн. (87,45% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі у січні-вересні поточного року);
- депозитними сертифікатами Національного банку України – 11,40 млрд. грн. (6,76% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі у січні-вересні поточного року) (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі з розподілом за видом фінансового інструменту протягом січня-вересня 2016 року, млн. грн.

Організатор торгівлі	Акції	Облігації підприємств	Державні облигації України	Облігації місцевої позики	Інвестиційні сертифікати	Депозитні сертифікати Національного банку України	Опціонні сертифікати	Деривативи	Державний дериватив	Всього
Січень	117,80	442,07	6583,24	0,00	83,70	6758,66	14,74	81,64	0,00	14081,84
Лютий	150,14	252,12	12961,94	0,00	123,65	1715,47	50,33	131,67	0,00	15385,34
Березень	270,62	635,82	15040,32	0,00	116,57	2259,69	92,53	128,16	0,00	18543,70
Квітень	188,84	677,95	21459,26	0,00	4,10	525,99	98,55	84,92	0,00	23039,60
Травень	101,11	409,23	13577,14	0,00	7,45	100,36	39,61	59,82	0,00	14294,72
Червень	105,94	709,65	23236,40	0,00	11,98	0,00	25,13	118,57	0,00	24207,68
Липень	183,94	1266,29	18799,39	0,00	22,52	0,00	34,02	137,07	0,00	20443,22
Серпень	159,25	606,14	17662,50	0,00	1,83	16,63	37,74	117,54	0,00	18601,64
Вересень	250,45	1402,24	18219,90	0,00	2,02	0,00	79,13	142,09	27,09	20122,92
Усього	1528,08	6401,51	147540,09	0,00	373,81	11376,81	471,79	1001,48	27,09	168720,66

На організаційно оформленому ринку протягом січня-вересня 2016 року спостерігалася консолідація торгівлі цінними паперами на двох фондових біржах «Перспектива» та «ПФТС», що становило 97,50% вартості біржових контрактів (табл. 3) [5].

Таблиця 3

**Обсяг біржових контрактів на організаторах торгівлі з розподілом за видом
фінансового інструменту (у розрізі організаторів торгівлі) протягом січня-вересня 2016
року, млн. грн.**

Організатор торгівлі	Акції	Облігації підприємств	Державні облігації України	Облігації місцевої позики	Інвестиційні сертифікати	Депозитні сертифікати Національного банку України	Опціонні сертифікати	Деривативи	Державний дериватив	Всього
УФБ	7,71	9,01	0,00	0,00	0,67	0,00	0,00	0,00	0,00	17,39
ІННЕКС	1,45	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	1,49
Універсальна	10,55	3,39	0,00	0,00	3,69	0,00	0,00	0,00	0,00	17,62
ПФТС	189,71	3021,48	66808,57	0,00	0,54	0,00	0,00	0,00	0,00	70020,29
КМФБ	31,45	1342,90	0,00	7,00	298,97	0,00	0,00	0,00	0,00	1673,32
УМВБ	21,71	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	21,71
Перспектива	2,98	1993,37	80554,86	0,00	47,08	11376,81	471,79	0,14	27,09	94474,12
СЄФБ	0,26	16,04	0,00	0,00	1,23	0,00	0,00	0,00	0,00	17,53
УБ	1262,27	15,33	176,66	0,00	21,61	0,00	0,00	1001,33	0,00	2477,20
Всього	1528,08	6401,51	147540,09	0,00	373,81	11376,81	471,79	1001,48	27,09	168720,66

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами протягом січня-вересня 2016 року на організаторах торгівлі на вторинному ринку становив 98,09% від загального обсягу біржових контрактів протягом зазначеного періоду [5].

Фондовий ринок України хоч і має тенденцію до збільшення обсягів торгівлі та капіталізації, проте характеризується проблемами з перерозподілом капіталу та залучення інвестицій, що не дозволяють йому ефективно виконувати свої головні функції.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Проведений бізнес аналіз засвідчив, що існують певні проблеми, вирішення яких, позитивно вплине на розвиток фондового ринку України, зокрема:

- недосконалість конкурентоспроможності фондового ринку. Ця проблема виникає тому, що державна політика щодо оподаткування на фондовому ринку є несприятливою для його учасників. Домінуючими цінними паперами на ринку залишаються державні, що певною мірою перешкоджає випуску нових з боку підприємницьких структур;
- проблема податкового стимулювання розвитку фондового ринку, яка потребує звільнення від обкладення податком на прибуток підприємств та податком на додану вартість некомерційних організацій фондового ринку;
- проблема корпоративного управління ринком, яка полягає в недосконалій системі розкриття інформації про вартість цінних паперів та об'єкти інвестування через інструменти фондового ринку;
- мала розбудова інфраструктури фондового ринку, яка потребує організації обміну інформацією між організаційно оформленими ринками, оскільки такої організації на цей час немає. Також виникає необхідність запровадження електронного документообігу при укладанні та виконанні угод з цінними паперами, прийняття єдиних стандартів та сертифікації систем електронного цифрового підпису та шифрування даних;
- проблема системи регулювання і нагляду на фондовому ринку, яка полягає в порушенні прав інвесторів, недосконалості нормативної бази, що регулює діяльність фінансових інститутів, які здійснюють регуляторну функцію на фондовому ринку, низькому рівні кваліфікації персоналу наявних фінансових установ – професійних учасників ринку;

– проблема розвитку ринку боргових зобов'язань, місцевих позик, акцій та деривативів. Обмеження ринку боргових зобов'язань є результатом відсутності інтегрованої стратегії управління державним боргом, який надміру зосереджений на короткостроковій вартості, і розвитку ринку боргових зобов'язань, який характеризується тим, що емісія боргових зобов'язань на первинному ринку є досить непередбачуваною, а на вторинному ринку – неліквідною. Розвиток ринку акцій гальмується через недосконалість валютного законодавства, недосконалість нормативно-правового забезпечення діяльності фондового ринку; низький рівень капіталізації фондового ринку; складність організації і проведення первинних публічних розміщень фінансових інструментів на українському фондовому ринку, яка значно зменшує можливості доступу інвесторів до об'єктів інвестування.

Отже, вирішення вище зазначених проблем дозволить покращити розвиток фондового ринку України, а також залучити нових професійних учасників.

References

1. Osnovy biznes – analiza: [учеб.е пособ.] / pod red. V.I. Barilenko. – М.: KNORUS, 2013.
2. Paklin N.B. Oreshkov V.I. Biznes-analitika: ot dannykh k znaniyam : [Tekst] / Paklin N.B. Oreshkov V.I. - М, 2013.
3. Metody biznes-analiza : [Elektronniy resurs]. – Режим доступу: <https://habrahabr.ru/post/124164/>.
4. Sut fondovoho rynku ta yoho uchasnuky: [Elektronniy resurs]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15950210/menedzhment/fondoviy_rinok
5. Analitichni dani shchodo fondovoho rynku Ukrainy: [Elektronniy resurs]. – Режим доступу: <http://nssmc.gov.ua/fund/analytics>.
6. Shumpeter Y. Teoriya ekonomicheskogo razvitiya (Issledovanie predprinimatel'skoy pribyli, kapitala, kredita, protsenta i tsikla kon'yunktury): per.s angl. — М.: Progress, 1982. — 455 s.

Література

1. Основы бизнес – анализа: [учеб.е пособ.] / под ред. В.И. Бариленко. – М.: КНОРУС, 2013.
2. Паклин Н.Б. Орешков В.И. Бизнес-аналитика: от данных к знаниям : [Текст] / Паклин Н.Б. Орешков В.И. - М, 2013.
3. Методы бизнес-анализа : [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <https://habrahabr.ru/post/124164/>.
4. Суть фондового ринку та його учасники: [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15950210/menedzhment/fondoviy_rinok
5. Аналітичні дані щодо фондового ринку України: [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://nssmc.gov.ua/fund/analytics>.
6. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, процента и цикла конъюнктуры): пер.с англ. — М.: Прогресс, 1982. – 455 с.